

Josef Černý - Hranice v srpnovém slunci.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

města Hranic

Srpen 1965

Z historie lázní Teplic nad Bečvou (Pokračování)

Po hlubokém úpadku na počátku 19. století, když budovy byly úplně zanedbány a bez zařízení, a všude bylo plno špíny, byly lázně v roce 1815 přebudovány. Lázeňská budova byla rozšířena poněkud přístavbou, vybaveno více pohodlných pokojů a rozmnožen počet koupelen, takže se mohlo najednou koupat až 30 osob. Voda ke koupání byla přiváděna do van potrubím a jen asi jedna pětina ohřívána, aby kyselka neztrácela kysličník uhličitý. V této době se totiž uplatňuje již poznatek, že léčivé účinky teplické vody spočívají v působení kysličníku uhličitého (a také železa a vápna v ní obsaženého) na povrch těla a prostřednictvím kůže na nemoci oslabený lidský organismus. Podle dlouholetých zkušeností byly v lázních léčeny křeče v různých orgánech, nervové choroby, částečné ochrnutí a dokonce tzv. „tanec sv. Víta“, dále fluor čili bílý výtok, zastaralé vředy na nohou, revmatické a dnové bolesti, blednička mladých dívek a různé ženské choroby. Koupele byly také doporučovány pro posílení organismu při ztrátě krve po zranění nebo po zlomeninách a vymknutí údů.

Přítomnost lékaře v lázních nepovažovala vrchnost tehdy, ani po dobu lázeňské sezóny za nutnou a odůvodňovala to tím, že v Hranicích, tehdejší krajském městě, je dostatek civilních i vojenských lékařů, s nimiž se pacienti mohli poradit o postupu léčby.

Značná pozornost byla tehdy věnována i okolí lázní. Návrší nad lázeňskou budovou bylo protkáno chodníky, jež vedly až k velikému slunečníku s lavičkami na vrcholu, odkud byl krásný rozhled do celého údolí. Podobně i kopec proti lázním byl sadovitě upraven a pohodlné stezky směřovaly k propasti, k jejímuž jezírku bylo možno sestoupit po schodech. O to se zasloužil v roce 1813 tehdejší krajský hejtmán hranický Karel Chotek, pozdější nejvyšší purkrabí pražský. Hranice byly totiž od roku 1783 do roku 1850 sídlem krajského úřadu přerovského kraje.

Zprávy o všech těchto úpravách lázní zaznamenal obšírně moravský národní buditel, hranický lékař-lidumil, Josef Herman Agapit Galaš (1756 až 1840). Založil v Hranicích v roce 1811 veřejnou knihovnu, chudé nemocné nejen zdarma léčil, ale ve svém domku pro ně zřídil první nemocnici ve městě. V naší obrozenecké literatuře zaujal pevné místo sbírkou básní „Múza moravská“. Jeho obsáhlé dílo o Teplicích zůstalo sice v rukopise, ale na počátku 19. století se objevuje hojnost tištěné literatury o našich lázních. Nejpozoruhodnější je německý spisek krajského lékaře dr. Karla Nerstý — „Das Bad Teplitz und dessen Mineralquellen bei Weisskirchen in Mähren“, z roku 1820, mnoho místa je věnováno Teplicím také v německém díle o nejnavštěvovanějších lázních rakouských roku 1821.

V šedesátých letech minulého století nalézáme lázeňskou budovu opět ve velmi neutěšeném stavu, když ze 34 koupelen jen něco více než třetinu bylo možno používat. Pro vynikající vlastnosti teplické kyselky byla v roce 1865 na místě starých, nevyhovujících budov vystavěna nová — dvoupatrový lázeňský dům v italském slohu — a vedle jednopatrové restaurace. Minerální voda byla ke koupání hnána čerpadly přímo až do van a teprve v nich ohřívána mezi dvojím dnem, aby se zabránilo ztrátám kysličníku uhličitého.

Po novém chemickém rozboru teplické kyselky byly lázně doporučovány dokonce i k léčení katarů a zánětů dýchacích orgánů a zejména začínající tuberkulózy. Tato indikace vycházela z přesvědčení, že značný obsah vápna v minerální vodě přispívá k procesům zvěpenatění v chorých plicích. Proto byly tehdy také na svazích Helfštýna chovány ovce a pacientům doporučováno ovčí mléko.

Tehdejší nájemce lázní dr. Hadinger, považoval pobyt v Teplicích za prospěšný také při žaludečních a střevních katarrech, při nervových, ženských a kožních chorobách, při chudokrevnosti, křivici i skrofulóze. K léčení byly tehdy k dispozici vanové a parní lázně, inhalační přístroj a konečně se prováděla mléčná kúra. Počet návštěvníků při dobré propagaci vzrůstal, takže ubytovací možnosti brzy ani nestačily.

K snadnějšímu spojení Teplic se světem přispěla v roce 1847 železniční trať z Vidně do Bohumína. Od 1. října 1884 vedla nová trať z Hranic do Vsetína přímo přes lázně.

Počátkem tohoto století byly jednak opraveny lázeňské budovy, jednak se značně změnil seznam chorob, jak se zde léčily. Podle nových vědeckých poznatků jsou lázně doporučovány vedle chorob již dříve jmenovaných zejména při funkcionálních poruchách srdce a při všech chronických srdečních chorobách. Tehdejší lázeňský lékař dr. Arnold Kučera poukazuje na blahodárny účinek kysličníku uhličitého při koupelích na senzitivní nervstvo a na soustavu cévní, zejména na koronární tepny, čímž je posilována srdeční činnost. Od té doby se také srdeční a cévní choroby vyskytují v indikačních seznamech našich lázní na prvním místě.

Nedávná minulost a současnost.

Po první světové válce nastává v Teplicích řada změn. Po třístaletém nepřetržitým vlastnictvím v rodině Dittrichštejnů mění lázně dvakrát, poměrně rychle za sebou, majitele: po delším jednání v letech 1923—24 kupuje je okresní nemocenská pojišťovna v Ostravě, v roce 1930 v období hospodářské krize přecházejí do vlastnictví Ústřední sociální pojišťovny v Praze.

Také obraz teplického údolí se v té době značně mění: nad vrcholky smrků vysoko nad Bečvou proběhlá rozsáhlá budova nového sanatoria, nynějšího lázeňského domu Moravan, otevřeného 3. července 1924. Panorama lázeňských budov u Bečvy bylo v roce 1925 obohaceno o jednopatrový pavilón pro ubytování pacientů, nynější lázeňský dům Slovenka. V roce 1929 byli návštěvníci lázní překvapeni rozložitou, mohutnou budovou tehdejšího grandhotelu Klíč, nynějšího Sokolova. Již o tři léta později, v roce 1932 se mohli lázeňští hosté ubytovat v nové, přívětivé budově Praha. V té době také procházela rozsáhlou přestavbou hlavní lázeňská budova na břehu Bečvy. Postupnou rekonstrukcí, nástavbou a přístavbami od podzimu 1932 do roku 1939 se změnila v nynější hlavní lázeňský ústav Bečva. Do roku 1934 byly také nově odborně zachyceny prameny minerální vody a utěsněno dno řeky Bečvy, aby se zabránilo unikání kysličníku uhličitého.

I na pravém břehu řeky Bečvy bylo od roku 1936 živo, když zde byla kladena druhá kolej na trati z Hranic do Horní Lidče. Pracovní ruch však v květnu a červnu 1937 na dobu tři týdnů utichl při velké stávce, jíž se skoro 1.200 dělníků domáhalo zvýšení svých nízkých mezd. V třicátých letech hostily lázně ročně asi dva tisíce pacientů, jimž bylo poskytováno kolem 56.000 uhličitých koupelí. Další rozvoj lázní však zastavila druhá světová válka a po ní ještě na určitou dobu zamýšlená stavba údolní přehrady.

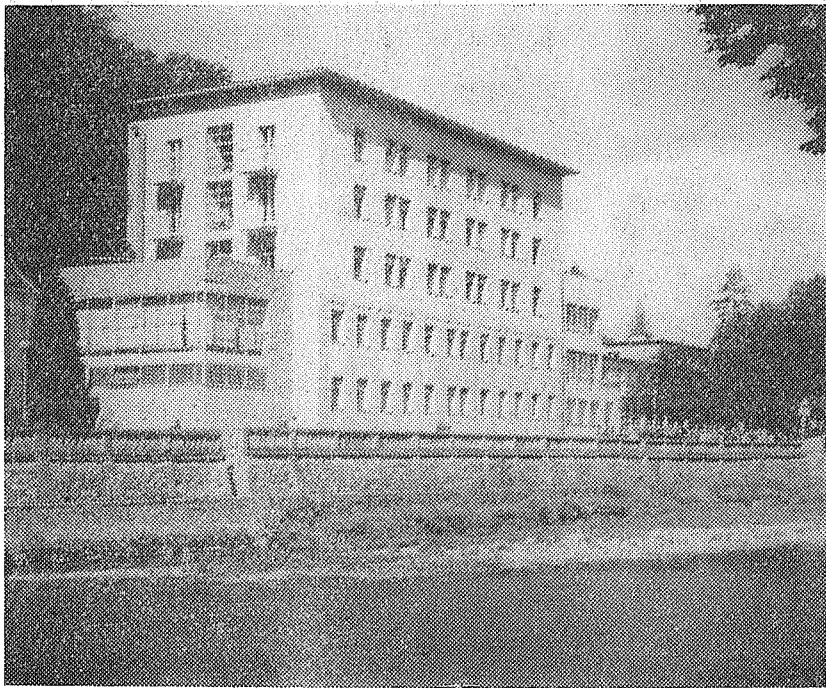
V době druhého světového požáru bylo léčení srdečně chorých přerušeno a v lázních se střídali ranění vojáci s německou mládeží. Při ústupu německé armády bylo také vnitřní zařízení z velké části odvezeno. Přesto byly lázně již v polovině května 1945 natolik vybaveny, že po dobu dvou měsíců sloužily pro 200 sovětských letců jako zotavovna. Plný provoz lázní byl obnoven až od počátku roku 1946 a v příště sezóně se zde již léčilo přes 4.000 nemocných, jimž bylo poskytnuto 108.000 procedur. Když se v roce 1948 otevřely naše lázně všem pracujícím, počet návštěvníků se brzy té-

měř zdvojnásobil. Připomeňme si zde aspoň některá zřámější jména: krásné okolí Teplíc si oblíbil národní umělec Jaroslav Kvapil, zajížděl sem spisovatel Josef Kopta a básník Jaroslav Kříčka. Návštěvy hudebního skladatele Vítězslava Nováka připomíná pomníček od ak. sochaře O. Švece, odhalený 17. července 1950. Na terase lázeňské restaurace zasedl občas na zapřenou Petr Bezruč. V živé paměti obyvatel města Hranic i celého okolí je trojí léčebný pobyt presidenta Antonína Zápotockého v letech 1953, 1955 a 1957.

V posledních letech, když bylo definitivně stanoveno, že lázně nebudou zatopeny přehradním jezerem, je lázeňskému prostředí věnována velká péče. Zevnějšek i vybavení jednotlivých budov je zlepšeno, dobré chodníky zvou k příjemným procházkám v pečlivě udržovaném parku, v němž každým rokem přibývá nových květů a keřů, jakož i laviček, umožňujících klidný odpočinek i družnou zábavu. Velmi vyhledávaným místem se stal nový malý bazének se sousoším volavek od ak. sochaře A. Čihala. Také veřejné osvětlení v celém areálu lázní se modernizuje.

Až bude v příštích letech široké údolí Bečvy za obcí Černotínem uzavřeno přehradní hrází a změní se v rozsáhlou vodní nádrž, bude i rušná silnice a železniční trať do Val. Meziříčí vedena jiným směrem a v teplickém údolí zavládne větší klid, tolik potřebný pro naše pacienty.

Vynikající léčebné výsledky lázní Teplíc nad Bečvou si vynucují také rozšíření nynějších ubytovacích i léčebných objektů a vybudování nových kulturních zařízení. Rozsáhlé plány nové výstavby lázní Teplíc budou postupně uskutečňovány v nejbližší budoucnosti.

Lud. Novotný: Hlavní lázeňská budova „Bečva“ v Teplících.

Setkání s velkým umělcem a milým člověkem

Je pěkné letní ráno, lázeňští hosté, již po snídani, kupují ještě noviny a rozcházejí se ke koupelím nebo jiným procedurám. Poznali jsme ho na první pohled — výrazná tvář, tolikrát již spatřená na jevišti nebo na plátně biografu, jiskrný pohled, úsměv na rtech.

Ano, tak jsme potkali národního umělce Jaroslava Vojtu ve společnosti dalšího herce, Josefa Bartůňka z Burianova divadla, na lávce přes Bečvu v lázních Teplicích. A na naši otázku oba umělci shodně odpovídají, že se jim v lázních Teplicích opravdu líbí, že se tu cítí jako doma, zvláště se pochvalně vyjadřují o lékařské péči, jaká je pacientům věnována.

„V Teplicích jsem na léčení poprvé,“ přiznává národní umělec Jaroslav Vojta, „ale určitě se v budoucnu sem zase vrátím. Je tu skutečný klid pro toho, kdo se chce léčit a potřebuje si odpočinout. A hranice znám již velmi dlouho, mnohokrát jsem zde již hrál. Jako mladý herec jsem zde vystupoval již před první světovou válkou v letech 1911—1912, když brněnské divadlo vždy po skončení sezóny podnikalo zájezdy po Moravě. I zdejší okolí jsem již tehdy poznal.“

Ze vzpomínek se vrací zase do přítomnosti: „Všude je zde krásně,“ říká s upřímným, srdečným zaujetím, „zde v okolí, v celé naší vlasti. Tolik našich lidí touží po dovolené u moře, ale mnozí přitom určitě neznají třeba naše krásné Beskydy.“

Loučíme se, Mistr spospíchá do koupele. Všichni se za ním dívají, mnozí ho oslovují, pro každého má vlídný úsměv, srdečné slovo. Tak jsme ho poznali — velikého umělce a přitom prostého, laskavého člověka, obdivuhodně čilého, plného energie, zájmu a touhy po činnosti. Národní umělec Jaroslav Vojta byl v Teplicích na léčení od 5. do 24. července.

Tož hodně zdraví, Mistře, a v příštím roce opět na shledanou v našich milých Teplicích.

L. N.

Jednotný klub pracujících v Hranicích

připravil pro školní rok 1965—66 následující kursy a přednáškové cykly Lidové akademie:

Jazykové kursy:

- němčiny,
- angličtiny,
- francouzštiny,
- španělštiny,
- ruštiny.

Kursy jsou připraveny jak pro začátečníky, tak pro pokročilé. Proto na přihláškách, které si můžete vyzvednout v kanceláři JKP, uveďte, do kterého kursu vás máme zařadit.

Praktické kursy:

- šití,
- vaření (zeleninová jídla, studená kuchyně, pečení).

Přihlášky do všech uvedených kursů je potřeba vyplnit a odevzdat do 21. srpna 1965, protože vyučování v kursech započne již v druhé polovině měsíce září.

V Lidové akademii budou dále uskutečněny tyto přednáškové cykly:

- **Pedagogické minimum pro mistry** — cyklus osmi přednášek pro závody.
- **Psychologie práce** — cyklus devíti přednášek pro závody.
- **Rodičovská akademie** — cyklus tří přednášek pro rodiče dětí ZDŠ.
- **Cesty dalšího rozvoje socialistické společnosti** — cyklus pěti přednášek pro členy občanských výborů.
- **Poznááme svět** — cyklus osmi pořadů krátkých cestopisných filmů pro ČSM a veřejnost.

Dále přijímáme přihlášky

- **do hudeb. kursů** — obory housle, klavír, harmonika,
- **do baletního studia** — pro děti od 6 let,
- **do kursů společen. tance** pro začátečníky i pokročilé.

Ještě jednou připomínáme, že přihlášky si můžete vyzvednout již v srpnu v kanceláři JKP, protože vyučování ve všech uvedených kursech, s výjimkou cyklů přednášek LA, započne již v měsíci září. Potřebné informace získáte buď přímo v JKP, Janáčkova ul., nebo telefonicky na čísle. 2160.

Programy Pionýrského domu v Hranicích - letní činnost mládeže

1. 8. Účast na letecko-modelářské soutěži Severomoravského kraje v Přerově — kroužek modelářský.
- 10.—12. 8. Výlet na lodičkách po dolním toku řeky Moravy — kroužek vodácký.
21. 8. Závody v rybolovné technice — kroužek rybářský.
28. 8. Závody v praktickém lovení ryb — kroužek rybářský.

Bez data: Hon na lišku v lesích v okolí Hranic — sledujte zprávy Pionýrského domu!

Slova uznání, jež těší

V červnu proběhl v Hranicích mezinárodní turnaj v házené žen v rámci III. CS, za účasti pěti našich nejlepších družstev a sovětského celku Žalgiris Vilnius. O tom, jak členové oddílu házené ZJ Cementárna turnaj dobře připravili a jaké dojmy si účastníci odváželi z Hranic, svědčí dopis, který došel nedávno do Hranic od vítěze turnaje TJ Sparta Praha:

„Naše družstvo házené prožilo ve dnech 15.—20. června ve vašem městě několik dnů krásné pohody. Věříme, že k našemu dvojnásobnému vítězství v přeboru ČSSR a v mezinárodním turnaji III. CS přispěla i vaše opravdu přátelská péče a starostlivost o celou výpravu. Házenkářky Sparty Praha, které u vás hrály, na dny prožité ve vašem městě nezapomenou a vám všem srdečně děkují za vše, co jste pro ně udělali.“

Tato srdečná a upřímná slova uznání jsou jistě dostatečně výmluvná a netřeba k nim nic dodávat.

L. N.

Kalendář sportovních akcí v srpnu

■ Házená:

1. 8. Dukla Praha — přeborník republiky,
HCV Hranice — I. liga, přátelský zápas.
 15. 8. Rožnov—HCV Hranice - II. liga - zahájení podzimního kola skup. C.
 22. 8. ZJŠ Brno—HCV Hranice — II. liga.
- Začátek všech utkání v 10.15 hodin.

■ Horolezci:

- 1.—8. 8. Tábor ve Vysokých Tatrách u Jamského plesa.

■ Kopaná:

8. 8. 17 hod. — MEZ Vsetín—Sigma Hranice.

■ Odbíjená:

21. a 22. 8. Velká cena žen. Turnaj o putovní pohár.

■ Turistika:

1. 8. Vycházka k paršovickému jezírku.
- 12.—16. 8. Zájezd na celostátní spartakiádní sraz turistů v Níz. Tatrách
—Bystrá Dolina.
22. 8. Zájezd na Ondřejník.
29. 8. Výlet na Maria Skálu.

Programy hranických kin

Letní kino:

- 1.— 2. **Takové milování**, Anglie, mládež ne.
- 3.— 5. **Tři mušketýři**, širokoúhlý, Francie, mládež ano.
- 6.— 9. **Sedm statečných**, širokoúhlý, USA, mládež ano.
- 10.—12. **Najatý vrah**, širokoúhlý, Itálie, mládež ne.
- 13.—19. **Perný den**, Anglie, mládež ano.
Krátký film: Start.
- 20.—23. **Pán ze společnosti**, Francie, mládež ne.
Krátký film: O dveřích.
- 24.—26. **Odvážný**, širokoúhlý, Rumunsko, mládež ano.
- 27.—31. **Pokračujte admirále!**, širokoúhlý, Anglie, mládež ano.
Krátký film: Góly, rekordy, unikát!

Kino Oko:

- 1.— 2. **Příběh dušičkový**, ČSSR, mládež ne.
Krátký film: Trio.
- 3.— 5. **Donská povídka**, SSSR, mládež ne.
Krátký film: Kypr.

- 6.— 9. **Pokoj ve tvaru L**, Anglie, mládež ne.
 10.—12. **Pekelník**, Anglie, mládež ne.
 Krátký film: Všechní dny velké říše.
 13.—16. **Finský nůž**, ČSSR, mládež ne.
 Krátký film: Neděle.
 17.—19. **Nesmiřitelní**, Bulharsko, mládež ano.
 Krátký film: Muž s váhou.
 20.—26. **Když komedie byla králem**, USA, mládež ano.
 Krátký film: Zkáza Jeruzaléma.
 27.—30. **Popel a dýmant**, Polsko, mládež ne.
 31. **Výstřel v mlze**, SSSR, mládež ano.
 Krátký film: Hemingway.

Představení pro děti:

7. **Uprchlík**, ČSSR.
 14. **Bratři Lju**, SSSR.
 21. **Odvážný Radko**, Jugoslávie.
 28. **Companeros**, SSSR.

■ PROGRAMY KLUBU DŮCHODCŮ V HRANICÍCH

■ v měsíci srpnu 1965:

Středa	—	4. 8.	Exkurse do mlékárny, sraz v 9,30 hodin před mlékárnou.
Úterý	—	10. 8.	Werichův smích, pásmo o nár. umělci Werichovi. pro obvod Hranice-sever, sál n. p. Sigma, dříve Halenčák.
Středa	—	11. 8.	Orchestr K. Vlacha. Slovní doprovod. Klubovna Náspy.
Středa	—	18. 8.	Zájezd na Malou Fatru (Žilina, Terchová, Vrátná Dolina, Kriváň, Rájecké Teplice, Rájec, Povážská Bystrica, Nosice (přehrada), Púchov). Odjezd v 5 hodin od hotelu Brno.
Středa	—	25. 8.	Pásmo hudby a recitací k výročí Slovenského národního povstání. Klubovna Náspy.
Úterý	—	31. 8.	Zájezd na květinovou výstavu do Olomouce. — Odjezd v 6 hodin od hotelu Brno. Začátek besed vždy v 15 hodin.

Kulturní kalendář města Hranic vydává JKP Hranice, tisknou Moravské tiskařské závody, n. p., Olomouc, provoz 11, tř. Lidových milicí číslo 3.

Změna pořadů, uvedených v kalendáři, vyhrazena!